

Universitätsbibliothek Paderborn

Qvæstiones Morales Selectiores De Lege Interna Et Externa

discussæ, ac Resolutæ, & in duos Libros divisæ, In quibus, propositis casibus, prima quædam principia, ad plurimas alias Qvæstiones similes resolvendas perutilia, subinde examinantur

[De Lege Interna]

Beati, Gabriele

Augustæ Vindellicorum, 1729

VD18 90108957

35 An error, ortus ex dolo illius, cum quo agitur, operationem jure civili, reddat invalidam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39908

QVAESTIO XXXV.

An error, ortus ex dolo illius, cum quo agitur, operationem, iure ciuili, reddat inualidam.

CASUS.

TITIVS, vt Caium ad Equum, magno pretio, emendum induceret; per mendacium asseruit; sibi ab alio septuaginta aureos fuisse oblatos, nec tamen dare voluisse. Caius verò, eo mendacio deceptus, Equum septuaginta aureis emit, cum solùm valeret quinquaginta. Quæritur; Vtrum emptio ista, iure ciuili, fuerit valida.

SUMMARIVM.

- 3 Dolus Venditoris, Emptionis valori non videtur obstare.
- 9 Contractus bonæ fidei, & stricti iuris quid.
- 10 Quomodo inter se differant.
- 11 Dolus Venditoris, emptionem, iure ciuili irritat.
- 12 Quanam iura, hoc decernant.
- 13 Alij contractus, iure ciuili, irriti.
- 14 Iura, contractum irritant, in odium deceptoris.
- 15 Non obstat lex. si dolo.
- 16 Argumentum ab æquiparatis, quando valeat.
- 17 Quinam dolus, contractum irritet.
- 18 Dolus velatus, non irritat.
- 19 Deceptor, per contractum dolosum, acquisita, restituere tenetur.
- 20 Lex, & eleganter, contractus dolosus bonæ fidei irritat, non stricti iuris.
- 21 Dolus Matrimonium non irritat.
- 22 Neque Professionem Religiosam.
- 23 Nec semper reliquos contractus.

RATIONES DVBITANDI.

EX hæcenus dictis, satis constat, quomodo Operationum inualiditas sit effectus naturalis erroris, vel ignorantia, & quomodo ex illis, iure naturæ, oriatur, ex defectu consensus, ad valorem necessariò requisiti. Examinandum superest; an aliquando, esse etiam possit eorum effectus ciuilis, ita vt operatio, ex errore, vel ignorantia procedens; aliquando, iure ciuili sit irrita, quamuis alias, iure naturæ sit valida; & è contra, aliquando, iure ciuili, sit valida, quamuis, iure naturæ, sit irrita. Sermo tamen semper est de errore, & ignorantia antecedente, & quæ dat causam operationi; Nam de concomitante, & quæ in operationem dicitur incidens, agetur postea.

Dolus ergo illius, cum quo agitur, operationis valori non videtur obstare; Ideoque emptio, facta à Caio, iure ciuili, videtur valida. Ita Lessius lib. 2. c. 17. d. 5. num. 31. Coninch, de Sac. d. 23. d.

Bb 2 9. Filliuc.

9. *Filliuc. tom. 2. rr. 33. c. 7. num. 119.*
Layman. lib. 3. tract. 4. f. 3. c. 5. num. 6.
Becan. tom. 2. c. 3. asser. 3. num. 18.
- 4 Primò; Quia in *L. si dolo. 5. C. de rescind. vendit.* dicitur; si dolo aduersarij deceptum, venditionem prædij te fecisse, Præses animaduertit, rescindi venditionem iubebit. Ergo insinuatur, venditionem, non esse omnino irritam, sed irritandam.
- 5 Secundò; Quia metus, dans causam contractui, illum non reddit irritum, sed irritandum. Ergo etiam dolus; ab æquiparatis enim valet argumentum, etiam in pœnalibus.
- 6 Tertiò; Quia, ex *L. Iulianus 14. ff. de action. empt.* aperte datur actio ex Empto, ei, qui dolo venditoris inductus, pecus scabiosum emit; sed actio ex empto, nunquam datur, quando emptio est nulla. Ergo emptio, cui dolus causam dedit, est valida; ideoque valida etiam fuit emptio equi, quamuis illi, Titij venditoris dolus causam dederit.
- 7 Quartò; Quia in *L. qui vas 49. §. ult. ff. de furt.* expressè definitur; Vendentem rem furtiuam, fieri dominum pretij. Hoc autem esset falsum, si venditio esset nulla; Et tamen Emptor, ad emendum inducitur dolo Venditoris, fingentis, rem esse suam, quam Emptor nunquam emisisset, si sciuisset esse furtiuam.
- 8 Quintò; Denique, quia; in *L. rem alienam; ff. de contrac. empt.* definitur: Venditionem rei alienæ esse validam; & tamen Emptor ad contrahendum inducitur à dolo venditoris, fingentis, rem illam esse suam. Ergo emptio est valida, quamuis illi, Venditoris dolus causam dedit.

Aduertendum est primò; Duo dari genera contractuum; alij dicuntur bonæ fidei, quia in illis, vnus Contrahentium alteri obligatur de omni eo, quod ex æquo, & bono, præstare oportet; Et in his, Iudex, amplam facultatem habet iudicandi, quod sibi bonum, & æquum visum fuerit; Quamuis de eo, actum, dictum aut expressum à Contrahentibus non sit. Alij verò dicuntur stricti iuris; quia in eis, Iudicis arbitrium, nihil potest; sed Iudex iudicare tenetur solum iuxta id, quod nominatim & expressè a Contrahentibus conuentum est; eos contractus strictè, ac proprie, iuxta corticem literæ, & absque vllâ benignitate, ac æquitate, interpretando. Primi generis, sunt emptio, ac venditio; locatio, & conductio; mandatum; depositum; commodatum; pignus; tutela; & alij similes. Secundi generis sunt; promissio; donatio; mutuum stipulatio; transactio; emphyteusis; feudum; & alij omnes, qui in lege tanquam bonæ fidei expressi non sunt.

Aduertendum est secundò, ex *Rebell. 10 p. 2. lib. 1. de contract. in genere. quest. 2. sec. 1. num. 3.* Differentiam, inter contractus bonæ fidei, ac stricti iuris assignatam, oriri posse saltem radicaliter ex naturâ ipsorum contractuum; Aliqui enim, in ordine ad obligandum ex naturâ suâ ampliores; alij restrictiores exigunt interpretationem; Nam, si quis, in contractu venditionis, quò se, iusto pretio accepto, rem venditam dare obligauit, fidem datam non impleat, lumen naturale dictare videtur, eam obligationem ita esse
 exten-

extendendam, vt Venditor, ad omnia damna, ex mora, secuta, sit obligandus; Secus verò, si fidem datam, in liberali promissione non adimpleat; Hæc enim obligatio, restringenda potius est, quàm extendenda, cum indignum videatur, vt Donator, suæ liberalitatis pœnam patiatur. Dixi tamen, saltè radicaliter, quia, quamuis aliquis contractus, ex naturâ suâ, ampliorem; alius verò strictiorem interpretationem recipiat; Sine iuristamen adminiculo, non apparet, quomodo hoc diferimen in omnibus contractibus stricti iuris, ac bonæ fidei, ex ipsorum contractuum naturâ colligi possit; Contractus enim commodati; V. G. est bonæ fidei, mutuum verò est stricti iuris, & tamen in vtroque, obligatio, post moram, extenditur ad omnia damna, inde creditori subsecuta, quamuis à contractantibus, hoc expressum non sit; Sunt ergo stricti iuris, vel bonæ fidei, quia ita à iure positio dispositum est.

RESOLVTIO.

11 **A**D casum respondetur; Emptionem equi à Gaio factam, cum ei dolus Titij Venditoris, causam dederit, iure ciuili, fuisse irritam. Ita *Molina tom. 2. d. 352. num. 1. Sanch. lib. 1. matr. d. 64. num. 3. Couarra. reg. possess. p. 2. §. 6. n. 6. Nauar. com. 2. de regul. num. 31.* & alij apud istos.

12 Primò; Quia ita expressè definitur in *L. & eleganter. ff. de dolo*; Vbi dicitur; *hoc enim sic accipimus; carere dolo emptorem, vt ex empto teneri non possit, aut nullam esse venditionem, si in hoc ipso vt venderet, circumscriptus est.* In hac autem

lege, agitur de Minori, per dolum decepto, vt seruum venderet; in quo dolo participauit emptor cum ipso seruo; Nam primò, Minor, consilio serui fuit circumscriptus, vt eum cum peculio venderet; Secundò, in eo ipso, vt eum venderet, deceptus est. Primus fuit dolus non dans causam contractui, sed incidens in contractum; Nam Minor, non videtur fuisse deceptus, vt venderet seruum, quem fortasse aliàs vendere intendebat, sed solùm, vt eum, minori pretio, venderet; Hoc autem non sufficit, vt venditio sit omnino nulla, quia dolus incidens, ex communi Doctõrum sententia, contractum non irritat; Et de hoc dolo, intelligenda sunt verba illa legis; *carere dolo Emptorem, vt ex empto, teneri non possit*; Si enim Emptor, de dolo incidenti participasset, vt que obligatus fuisset actione ex empto. Secundus, fuit dolus, dans causam contractui; & de hoc dolo, loquitur lex, dum ait; *aut nullam esse venditionem; si in hoc ipso, vt venderet, circumscriptus est*; scilicet ab Emptore; Et hic dolus, contractum, ipso iure irritat. Cum ergo Titij dolus, emptioni equi causam dederit, emptio illa, ipso iure fuit irrita.

Secundò; Quia, ideo solùm promissio dotis, metu facta, ipso iure, est nulla; quia in *L. si mulier: §. si dos: ff. de eo, quod met. caus.* dicitur; Talem dotis promissionem, esse nullam. Ideo prorogatio iurisdictionis, metu facta, ipso iure, est nulla: quia *text. in L. 2. ff. de iudic.* dicit; eam esse nullam. Ideo societatis, si dolo malo, aut fraudandi causa, contracta sit, est ipso iure irrita; quia in *L. 3. §. fin. ff. pro socio, cui responderi*

B b 3 non

non potest; expressè definitur; esse nullus momenti; Eo enim ipso, quod lex vitur verbo *nullum*, semper significat, contractum, ipso iure, non valere, sed esse à iure reprobatum. Sed in *d. L. & eleganter*; expressè dicitur; venditionem, cui Emptoris dolus causam dedit, esse nullam; Ergo, ipso iure, erit irrita, & non solum irritanda; idemque dicendum est de emptione equi, facta à Caio, inducto à Titio, per dolum; eadem enim prorsus est ratio.

- 14 Tertio; Quia lex, venditionem in odium deceptoris, & in pœnam ipsius deceptionis, ipso iure, iuste irritare potuit, ne Deceptoris sua fraus prodesset, & ne delictum maneret impunitum; Cum ergo ex verbis legis colligi antiquo modo possit, illam de facto irritasse; dicendum est, legem de facto venditionem, ipso iure, irritasse; Ita enim expediebat ad bonum commune, quod est finis legis; Et aliàs innumeris fraudibus, ac dolis pateret via, quibus, hoc modo, sufficienter occurritur: Si autem venditio illius serui, ipso iure, fuit irrita; propter eandem rationem, irrita etiam fuit, emptio facta à Caio.

OBIECTIONVM SOLVTIO.

- 15 Ad rationes in contrarium, respondetur; Ad primam; Verba illius legis, non esse intelligenda, quasi contractus venditionis, ante rescissionem, fuerit validus; sed in ordine ad reuocandam traditionem, & factum; hoc est, ad cogendum Emptorem ad reddendam rem, quam accepit, recipiendo pretium, quod pro ea dedit, eo quod contractus, ipso iure, ad eum effectum, esset nullus.

Ad secundam; negatur consequentia; 16 Argumentum enim ab æquiparatis, valet solum in ijs, quæ à iure vniuersaliter, & per modum regulæ, sunt æquiparata, non verò, si in aliquibus solum casibus particularibus sint æquiparata. Dolus autem, & metus, non æquiparantur in omnibus, & per modum regulæ, sed in aliquibus solum casibus à iure expressis; vt, in stipulatione, quæ est contractus stricti iuris & in iuramentis, quæ siue metu, siue dolo præstita, seruanda sunt, quando in aliorum damnum non redundant.

Ad tertiam; respondetur; Dolum explicitum, & apertum, dantem causam contractui, reddere contractum, ipso iure irritum; Et de hoc dolo loquitur *l. & eleganter*; non verò dolum velatum tantum, & implicitum, de quo loquitur; *l. Iulianus*; Ibi enim, adfuit dolus velatus tantum, & implicitus, quatenus Venditor, vendidit rem vitiosam scienter, vitium tacendo; in quo casu, valida est venditio de iure civili, sed datur emptori, non solum actio ad repetendum, id, quod non dedisset, si rei vitium cognouisset, sed etiam detrimentum, quod ex eâ emptione passus est: Lex ergo *Iulianus*; non est contra nos.

Ad quartam, & quintam respondetur; 17 Etiam *ex hac lege* probari solum, quod dolus velatus, ac implicitus, qualis reperitur in fure, vel alio, qui rem alienam vendit, non reddit contractum, ipso iure, irritum, quod à nobis non negatur. Immo vendens rem alienam, propriè nec dolum committit; Neque enim tenetur Venditor, rei dominium transferre in Emptorem, sed solum rei possessionem vacuam

vacuam tradere, *text. iuncta. glos. in l. ex empto: ff. de act. empt. Tuscus tom. 8. l. 1. concl. 53. Mantica lib. 2. tit. 4. num. 87.*

COROLLARIA

19 Colligitur ex dictis primò; Deceptor rem teneri in conscientia, non solum ad restituendam rem, per contractum dolosum, acquisitam, sed etiam ad resarcienda omnia damna decepto, ex eo contractu, secuta. Quia decipiens, per suum dolum, fuit causa iniusta omnium illorum damnorum; causa autem damnorum iniusta, ad ea resarcienda tenetur.

20 Secundò; Dictam *l. & eleganter*: non solum, ipso iure, irritare contractum venditionis, sed omnes contractus bonæ fidei; Quia eadem prorsus est ratio de omnibus. Contractus verò stricti iuris, ex dolo alterius Contrahentis celebratos, non esse, ipso iure, irritos, quia non deest illis consensus substantialis, cum dolo non contingat circa substantialia, ut suppono, sed solum circa causam, quæ inducit ad contrahendum; Nec ius humanum illos irritavit, sicut irritavit contractus bonæ fidei; Deceptus tamen, illos ad libitum rescindere potest, & Deceptor, in conscientia, tenetur, rem, per eum contractum acquisitam, restituere, & damna resarcire, quia fuit illorum causa iniusta, & cum, per iniuriam, talem contractum extorsit, tenetur deceptum in integrum restituere.

21 Tertiò; quæ hætenus dicta sunt, non valere in contractu Matrimonij; si quis enim per dolum, aliquam inducat ad contrahendum, falsò affirmans, se

esse nobilem, vel diuitem, validum est Matrimonium, quamvis dolus apertus Contrahentis, illi causam dederit. Quia alij contractus bonæ fidei, sunt irriti solum ex dispositione iuris Civilis; Nullum autem extat ius positivum, quod Matrimonium dolo contractum irritauerit, nisi quando dolus est circa conditionem seruilem, nam ius civile, comprehendere non potest Matrimonium fidelium, cum sit Sacramentum, sed solum Summus Pontifex, ut fasè probat, *Sanch. lib. 7. matrim. d. 3. num. 4.*

Quartò; Neque valere in Professione Religiosa, ex eodem dolo, emissà; quia nullum ius positivum illam irritavit. *Lex enim; & eleganter*: cum sit civilis, extendere se non potest ad professionem religiosam, quæ est materia Ecclesiastica, ideoque ad solum Pontificem spectat; sicut Matrimonium. Imo, quamvis *Lex Civilis* eam irritare posset, de facto tamen non irritavit; quia de illa mentionem non facit. Professio autem, sicut & Matrimonium, specialem mentionem requirunt, ut irritentur, cum sint contractus qualificati, ideoque speciali nota digni: *Et Lex; & eleganter*; odiosa sit, eo quod exorbitet à iure naturæ; Sicut enim dispensatio cum illegitimo ad obtinenda beneficia, non comprehendit beneficium curatum, quia hoc, est beneficium qualificatum, ideoque speciali notà dignum; & dispensatio est odiosa, cum exorbitet à iure communi; *C. fin. §. ille verò: de filijs Presb. in 6.* Ita, propter eandem rationem, *Lex, & eleganter*; Matrimonium, ac Professionem non comprehendet.

Quintò; Dolum apertum alterius Contra-

Contrahentis, dantem causam contractui, ipso iure, contractum irritare, solum, quando Deceptus, est inuincibiliter deceptus, ita vt prudentissimus quisque falli posset; secus verò, si deceptio non sit prudens, sed vincibilis, ac crassa. Tum quia iura vigilantibus subueniunt. *L. pupillus 24. in fin. ff. de his quæ in frau-*

dem. Tum quia metus, vt contractum rescindere valeat, debet esse talis, vt cadat in constantem virum; *L. interpositas 13. C. de transact.* Ergo etiam dolus debet esse prudens; non fatuus, vincibilis, ac crassus. *Sanch. lib. 3. matr. d. 22. num. 8.*

QVAESTIO XXXVI.

An error, ortus ex dolo Tertij, operationem, iure civili, reddat inualidam.

CASVS.

TITIVS, quia persuadere volebat Caio, vt magnam frumenti copiam Sempronio venderet pretio currenti, quod erat vile; inscio Sempronio, illi asseruit, se à Principe audiuisse, aliquot tritici Naues breui superuenturas; ideoque tritici pretium esse notabiliter minuendum. Hoc autem dolo, Caius inductus est, vt centum tritici modios pretio currenti Sempronio venderet. Securâ tamen venditione, contrarium accidit; Nam tritici valor notabiliter creuit. Caius, errore detecto, triticum iam venditum, dare noluit, sed voluit contractum rescindere. Quæritur; Virum, stando in iure civili, potuerit.

SVMMARIVM.

- 3 Quod error ex dolo Tertij, contractum irritet.
- 5 Quod non irritet.
- 7 Contractus imperfecti, & perfecti, quid.
- 8 Quot modis errare possit Contrahens circa causam inductiuam.
- 9 Venditio orta ex dolo Tertij, est valida.
- 10 In eâ, nulla interuenit iniuria ex parte Contrahentium.
- 11 Cum sit contractus perfectus, censetur celebratus absolutè.

- 12 Error circa valorem extrinsecum rei vendendæ, venditionem non vitiat.
- 13 Quando dolus circa causam inductiuam, trahit errorem circa substantia- lia, Contractus est nullus.
- 14 Si tamen addatur protestatio, est validus, & quomodo.
- 15 Dolosè inducens, tenetur ad damna.
- 16 Si alius Contrahens, sit doli conscius, contractus est nullus.
- 17 Imo etiam, si illum ignoret ignorantia mortaliter vincibili.

RATIO.